

BAŞKASININ BAKIMINA MUHTAÇ AĞIR ENGELLİ ÇOCUĞU BULUNAN KADIN SİGORTALILARIN EMEKLİLİĞİ

Murat GÖKTAŞ

*İstanbul Sosyal Güvenlik İl Müdür Yardımcısı-
SGK Müfettişi*

Özet

5510 sayılı Kanununun 28 inci maddesine göre, emeklilik veya yaşlılık aylığı bağlanması talebinde bulunan kadın sigortalılardan başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede ağır engelli çocuğu bulunanların, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra geçen prim ödeme gün sayılarının dörtte biri, prim ödeme gün sayıları toplamına eklenir ve eklenen bu süreler emeklilik yaş hadlerinden de indirilir. Bu kadın sigortalılar emsallerine göre daha erken yaşta emekli olabilecektir. Çalışmamızda bu haktan yararlanabilmek için gereken şartlar incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Emeklilik veya yaşlılık aylığı, engelli çocuk, kadın sigortalı

RETIREMENT CONDITIONS OF WOMAN HAVING DISABLED CHILD

Abstract

According to Article 28 of Act Number 5510, One fourth of the paid premium days after the enactment of this Law of the ones, among the female insurance holders who request to be put on retirement or old - age pension, who have disabled child to the extent of being in need of permanent care of another person, shall be added to the sum of number of premium payment days and these added periods shall be subtracted from the retirement age limits. This insurees will be able to retire at an earlier age compared to its peers. Our study examines the conditions which are required to benefit this right.

Keywords: retirement or old - age pension, disabled child, female insurance holders

1. Giriş

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu¹ ile temel koruma birimi olarak aileyi esas alan uzun vadeli sigorta kollarının kapsamında esaslı değişiklikler yapılmıştır.² Kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte daha önce pozitif ayrımcılığa tabi tutulan engelli ve malul sigortalılara tanınan erken emekli olma hakkına ilave olarak başka birinin bakımına muhtaç derecede ağır engelli çocuğu bulunan kadın sigortalılara da erken emekli olma hakkı tanınarak pozitif ayrımcılığın kapsamı biraz daha genişletilmiştir. Bakıma muhtaç derecede ağır engelli çocuğu bulunan kadın çalışanlara tanınan erken emeklilik hakkından isteğe bağlı sigorta primi ödeyen kadınlar sigortalılar da yararlanabilmektedir.

5510 sayılı Kanunun 28 inci maddesinde düzenlenen, “*emeklilik veya yaşlılık aylığı bağlanması talebinde bulunan kadın sigortalılardan başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede ağır engelli çocuğu bulunanların, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra geçen prim ödeme gün sayılarının dörtte biri, prim ödeme gün sayıları toplamına eklenir ve eklenen bu süreler emeklilik yaş hadlerinden de indirilir*” hükmü doğrultusunda, bakıma muhtaç ağır engelli çocuğunun bakımını üstlenen kadın sigortalıların erken emekliliği, yazımızın konusunu oluşturmaktadır.

2. Engelli ve Bakıma Muhtaç Ağır Engelli Kavramı

Özürlülük, doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerin çeşitli derecelerde kaybedilmesi halidir. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’nun³ 3 üncü maddesine göre, doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olup; korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişiler “Engelli” olarak tanımlanmaktadır (2828, m.3/c).

Maddenin bir sonraki bendinde ise engellilik sınıflandırmasına göre, resmî sağlık kurulu raporu ile ağır engelli olduğu belgelendirilenlerden, günlük hayatın alışılmış, tekrar eden gereklerini önemli ölçüde yerine getirememesi nedeniyle hayatını başkasının yardımı ve bakımı olmadan

¹16.06.2006 tarih ve 26200 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

²Yusuf Alper, Sosyal Sigortalar, Bursa: Ekin Kitabevi, 2004, s.323.

³24.05.1983 tarih ve 18059 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

devam ettiremeyecek derecede düşkün olan kişiler ise “Bakıma İhtiyacı Olan Engelli” olarak ifade edilmektedir (2828, m.3/d).

Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik⁴’te de ağır engelli tarifi yapılarak, özür durumuna göre özür oranı % 50 ve üzerinde olduğu tespit edilenlerden, günlük yaşam aktivitelerini başkalarının yardımı olmaksızın yerine getiremeyeceğine özürlü sağlık kurulu tarafından karar verilen kişiler ağır engelli sayılmıştır.

Engelli Kamu Personel Seçme Sınavı ve Engellilerin Devlet Memurluğuna Alınmaları Hakkında Yönetmeliğin⁵ 4 üncü maddesi (ç) bendinde ise doğuştan veya sonradan; bedensel, zihinsel, ruhsal, duysal ve sosyal yetenekleri bakımından engel oranının yüzde kırk veya üzerinde ve çalışabilir durumda olduğunu mevzuat hükümlerine göre alınacak sağlık kurulu raporu ile belgeleyenler engelli sayılmıştır.

Engellilerle ilgili Kanun ve Yönetmelik hükümlerinden de anlaşılacağı üzere engelli kişilerin, engellilere tanınan pozitif ayrımcılık düzenlemelerinden yararlanabilmesi için vücut fonksiyon kayıp oranının en az % 40 olması gerekmektedir. Başka birisinin bakımına muhtaç ağır engelli kavramı, engelli kavramını da içine alan daha ileri seviye engellilik olduğu için günlük hayatın alışılmış, tekrar eden gereklerini önemli ölçüde yerine getirememeye, hayatını başkasının yardımı ve bakımı olmadan devam ettirememeye ölçüsünde engelli olanların bakımını üstlenen sigortalı anneleri, 5510 sayılı Kanununun 28 inci maddesinde düzenlenen pozitif ayrımcılık hükümlerinden yararlanabilmektedir.

3. Bakıma Muhtaç Ağır Engelli Çocuğu Bulunan Kadın Sigortalıların Emekliliği

Kadın sigortalıların, 5510 sayılı Kanununun 28 inci maddesindeki düzenlemeden diğer bir ifade ile emeklilik yaşından indirim ve prim gün sayısına ilave yapılması hakkından yararlanabilmesi için bakıma muhtaç ağır engelli çocuğun SGK’ya tescilinin yapılması gerekmektedir. Tescil işleminin hemen ya da emeklilik talebiyle birlikte sonradan yapılp yapılmamasının önemi bulunmamaktadır. Ancak, bakıma muhtaç ağır engelli çocuğun tedaviye bağlı olarak iyileşmesi, ağır engellilik halinin sonradan ortadan kalkması veya çocuğun ölmesi gibi ihtimaller dikkate alınarak tescil işlemlerinin erken yapılması yerinde olacaktır.

⁴30.03.2013 tarih ve 28603 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

⁵07.02.2014 tarih ve 28906 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

Tescil işleminin yapılması için 4/I-a ve 4/I-b kapsamındaki zorunlu sigortalı kadınlar ile 4/I-b kapsamında sigortalı sayılan isteğe bağlı primi ödeyen kadınların, çocuğun ağır engelliliğinin tespiti için bağlı buldukları sosyal güvenlik il müdürlüğü/merkez müdürlüklerine, 4/I-c kapsamındaki sigortalı kadınların ise çalıştıkları kamu kurumlarına başvuru yapmaları gerekmektedir. Başvuruyu alan birim, kadın sigortalının çocuğunu sağlık raporu düzenleme yetkisine sahip kamu sağlık sunucularına sevk edecek, kamu sağlık sunucusu tarafından tanzim edilen rapor SGK Bölge Sağlık Kurulunca onaylandıktan sonra tescil işlemi tamamlanmış olacaktır.

5510 sayılı Kanununun 28 inci maddesine göre, başkasının bakımına muhtaç ağır engelli olduğu tespit edilen çocuğun annesinin bu sürelerde ödediği prim ödeme gün sayılarının dörtte biri, fiili prim ödeme gün sayıları toplamına ilave edildiği gibi ilave edilen bu süreler emeklilik yaşından indirilecek, dolayısıyla bu durumda bulunan kadın sigortalılar emsallerine göre daha erken yaşta emekli olabilecektir. Ancak bu haktan yararlanılması da belirli şartlara bağlanmıştır. Bu şartları ise genel şartlar ve özel şartlar olarak ikiye ayırmak mümkündür.

3.1. Genel Şartlar

5510 sayılı Kanununun yürürlük tarihi 2008 yılı Ekim ayı başı olarak belirlendiği için bakıma muhtaç ağır engelli çocuğu bulunan sigortalı kadınların erken emeklilik hakkını kazanmaları bakımından tarihsel farklılık söz konusudur. Sigortalılık statüsü 4/I-a ve 4/I-b kapsamında olan kadın sigortalılar için Kanununun yürürlük tarihi 1 Ekim 2008 olacaktır. Kamuda işçi statüsünde olup 4/I-a statüsünde sigortalı sayılan ve maaşlarını her ayın 15'inde alanlar için kanunun yürürlük tarihi yine 15 Ekim 2008'dir. Sigortalılık statüsü 4/I-c kapsamında sayılan kadın sigortalılar için de Kanunun yürürlüğü 15 Ekim 2008 tarihidir.

Bakıma muhtaç ağır engelli çocuğu bulunan kadın sigortalıların 5510 sayılı Kanununun yürürlük tarihinden sonra geçen prim ödeme gün sayılarının dörtte birinin, fiili prim ödeme gün sayıları toplamına eklenerek eklenen bu sürelerin emeklilik yaş hadlerinden indirilebilmesi için;

-Sigortalının kanunun yürürlük tarihinden sonra zorunlu sigortalı hizmetinin bulunması ya da isteğe bağlı sigorta primi ödemesi,

-Sigorta primi ödemesi bulunduğu sürelerde bakıma muhtaç malul çocuğunun bakımını üstlenmesi gerekmektedir.

3.2. Özel Şartlar

Bakıma muhtaç ağır engelli çocuğu bulunan kadın sigortalıların erken emeklilik hakkına sahip olması için bir takım özel şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu özel şartlar;

- Bakıma muhtaç ağır engelli çocuğun prim ödenen sürelerde yaşaması,
- Bakıma muhtaç ağır engelli çocuğun evlenmemesi,
- Sigortalı boşanmış ise bakıma muhtaç ağır engelli çocuğun velayetinin mahkeme tarafından sigortalı anneye verilmesi,
- Bakıma muhtaç ağır engelli çocuğun 2828 sayılı Kanun kapsamında korunma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretsiz, sürekli ve yatılı olarak faydalanması,
- Bakıma muhtaç ağır engelli çocuk kontrol muayenesine tabi tutulmuş ise kontrol muayenesini yaptırmasıdır.

Bakıma muhtaç ağır engelli çocuğun ölümü halinde ölüm tarihi, velayetin anneden alınması halinde velayetin alındığı tarih, çocuğun evlenmesi halinde evlendiği tarih, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretsiz, sürekli ve yatılı olarak faydalanması halinde faydalanmaya başlanan tarih itibariyle, prim gün sayısına dörtte bir oranında eklenen prim gün sayıları ve bu sürelerin emeklilik yaşından indirilmesi sona erecektir.

4. Emeklilik Yaşının ve Prim Ödeme Gün Sayısının Tespiti

5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra, bakıma muhtaç ağır engelli çocuğu bulunan kadın sigortalıların, prim ödemesinin bulunduğu dönem ile çocuğun bakımının üstlenildiği dönemin aynı zaman diliminde gerçekleşmesi koşuluyla, prim ödeme gün sayılarının dörtte biri, fiili prim ödeme gün sayıları toplamına eklenmekte ayrıca eklenen bu süreler emeklilik yaşından da indirilmektedir. Prim ödeme gün sayısına eklenecek ve yaş hadlerinden indirilecek süreyi hesap etmek için bakıma muhtaç ağır engelli çocuğun bakım süresi içindeki sigorta primi ödenen gün toplamı dörde bölündükten sonra bulunan rakam fiili prim ödeme gün sayısı toplamına eklenmelidir. Bu süreler kadın sigortalının emeklilik yaşından da indirilmelidir.

Örnek:

Kadın sigortalının doğum tarihi: 01.05.1966

İlk defa sigortalı olduğu tarih: 01.04.1994

Tabi olduğu emeklilik yaşı: 50 yaş-5675 gün prim ödeme (506/Geçici 81/B-k)

Çocuğunun bakıma muhtaç ağır engelli olduğu tarih: 01.05.2006

Çocuğun bakıma muhtaç ağır engelliliğinin sona erdiği tarih: 10.12.2014

30.09.2008 tarihi itibari ile prim ödeme gün sayısı: 3800 gün

01.10.2008-15.04.2014 tarihleri arasındaki prim ödeme gün sayısı:1560 gün

Bakıma muhtaç ağır engelli çocuğu bulunan kadın sigortalının çocuğunun bu durumu 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden önce gerçekleşmiştir. Bu nedenle kadın sigortalının prim ödeme gün sayısına eklenecek ve emeklilik yaşından indirim yapılacak süre başlangıcı 1 Ekim 2008 olacak, çocuğun bakıma muhtaç ağır engelliliği 10.12.2014 tarihinde sona erdiği için 1.10.2008 ile 10.12.2014 tarihleri arası için prim gün sayısına ilave ve emeklilik yaşından indirim bu tarihler arasında ödenen primlerin dörtte biri oranında olacaktır.

Kadın sigortalının 1.10.2008 ile 10.12.2014 tarihleri arasında 1560 gün prim ödemesi olduğuna göre prim ödeme gün sayısına eklenecek ve emeklilik yaşından indirilecek süre $1560/4=390$ gündür. Kadın sigortalıya bakıma muhtaç ağır engelli çocuğunun bakımını üstlendiği için 390 gün ilave prim günü verilecek, sigortalı fiili olarak $3800+1560=5360$ gün prim ödediği halde $5360+390=5750$ gün prim ödemiş sayılacaktır. Sigortalının emeklilik yaşı olan 50 yaşından 390 gün (1 yıl 1 ay) indirim yapılacak ve sigortalı 48 yaşında 1.4.2015 tarihinde emekli olabilecektir.

5. Sonuç

5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte bakıma muhtaç ağır engelli çocuğunun bakımını üstlenen kadın sigortalıların sosyal güvenlik hukuku kapsamında pozitif ayrıma tabi tutularak prim gün sayısının artırılarak bu sürelerin emeklilik yaşından indirilmesi Anayasanın eşitlik ilkesine aykırı değildir. Bu uygulama Anayasa’da yer alan sosyal devlet ilkesinin sosyal sigortalara yansımadır. Anayasanın 61 inci maddesinde “Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler” başlığında kendini bulan “Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır ve Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır” hükmü de böylesi bir korumayı gerekli kılmaktadır.

Bakıma muhtaç ağır engelli çocuğunun bakımını üstlenen kadın sigortalıların, çocuğun bakımını üstlendiği dönemler için sigorta prim ödeme gün sayılarının dörtte birinin, prim ödeme gün sayıları toplamına eklenmesi ve eklenen bu süreler kadar emeklilik yaşının geriye çekilmesi

uygulamasından yararlanılabilmesi (erken emekli olabilmesi) için SGK'ya tescil yaptırması gerekmektedir. Tescil başvurusu için zaman sınırlaması bulunmamakla birlikte bakıma muhtaçlık ağır engellilik halinin sona ermesi, çocuğun ölmesi v.b. hallerde bu sürelerin belgelendirilmesindeki güçlükler dikkate alınarak, tescil başvurusunun zamanında yapılmasında sigortalı adına yarar bulunmaktadır.

